

Zverenecký fond a jeho špecifické postavenie v právnom poriadku Českej republiky

Trust fund and its specific position within the jurisdiction of the Czech republic

JUDr. Ingrid Zajacová, LL.M

Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy, Ústav súkromného práva

Anotácia

Občianske právo v Českej republike malo dlhé roky rovnaký právny základ s právom uplatňovaným v Slovenskej republike – bol ním Občiansky zákonník z roku 1964 (zák. č. 40/1964 Zb.). Po vzniku samostatnej Českej republiky a samostatnej Slovenskej republiky však postupne občianskoprávna úprava oboch štátov začala zavádzať svoje vlastné špecifiká. Najvýraznejším momentom opustenia historicky zdieľanej právnej úpravy týchto štátov bolo prijatie nového Občianskeho zákonníka č. 89/2012 Sb. v Českej republike. V kontexte týchto zmien bola do nového českého Občianskeho zákonníka zahrnutá aj úprava tzv. zvereneckých fondov, v oblasti investovania a bankovníctva známych aj pod názvom „*trust funds*“. Cieľom tohto príspevku je priblížiť čitateľovi podstatu tohto inštitútu a jeho osobitosti, s dôrazom na praktické využitie a úvahy na úrovni *de lege ferenda* v súvislosti so zavedením tohto inštitútu aj do systému súkromného práva v Slovenskej republike.

Annotation

The system of the civil law applied within the territory of the Czech republic and within the territory of the Slovak republic used to share the same legal basis – The Civil code n. 40/1964. After the establishment of the independent Czech republic and independent Slovak republic, also within the civil law of these states, a several amendments and differences have occurred. One of the most significant moments representing mentioned changes was the adoption of the new czech Civil code n. 89/2012 Sb. One part of these changes was also an incorporation of the legal institute of trust funds into the legislation. The aim of this article is to introduce the reader the main aspects of trust funds, related peculiarities emphasising on practical application and considerations at the level of *de lege ferenda*, regarding the potential inclusion of this institute into the system of civil law of the Slovak republic.

Kľúčové slová

Občianske právo, zverenecký fond, zakladateľ, správca, beneficiant

Keywords

Civil law, trust fund, grantor, trustee, beneficiary

Úvod

Pojem „fond“ je v slovenskom práve spájaný najmä s fondami v rámci finančného práva. Zverenecký fond je však starým inštitútom civilného práva, ktorý sa využíva stáročia. Hovoriť o ňom ako o „novinke“ v kontexte českého práva je tiež veľmi nepresné vzhľadom na to, že tento inštitút bol novým českým

Občianskym zákonníkom (ďalej len „Občiansky zákonník (nový)“) prijatým v roku 2012 len opätovne obnovený. Úpravu zvereneckého fondu totiž obsahoval už rakúsky Všeobecný občiansky zákonník z roku 1811 (ABGB). Napriek tomu toto opätovné zavedenie spôsobilo v kruhoch českej právnej i laickej spoločnosti značný rozruch. Debaty o zneužití fondu ako legálneho nástroja na anonymizáciu majetku a daňové zvýhodnenia boli podnietené najmä vtedajším predsedom vlády Českej republiky^[1], ktorý sa sám rozhodol tento inštitút využiť. V kontexte jeho celoživotných obchodných aktivít a hodnoty nadobudnutého majetku sú tieto diskusie pochopiteľné, no je dôležité uviesť, že v tomto konkrétnom prípade sa odborníci zhodujú, že nejde o problém právnej úpravy zvereneckého fondu, no o konanie predsedu vlády, ktoré zakladá situáciu obchádzajúcu zákon č. 159/2006 Sb. o konflikte záujmov.

Pri dôkladnejšom štúdiu samotného inštitútu zvereneckého fondu naň možno nahliadať najmä ako na inštitút, ktorý môže zabezpečiť kontinuitu nadobudnutého majetku a môže slúžiť (a zvyčajne vo svete aj slúži) ako prevencia pred neuváženým nakladaním s majetkom dedičmi po poručiťovi, prípadne ako majetková platforma pre charitatívne, či iné záujmové aktivity zakladateľa.

Cieľom tohto príspevku nie je popierať aj vyššie spomenuté roviny zvereneckého fondu (napríklad otázku daní či anonymitu majetku), no zastávame názor, že je na inštitút zvereneckého fondu potrebné nahliadať ako na celok a vziať do úvahy všetky jeho špecifiká, nie len tie, ktoré môžu vyvolávať nedôveru, osobitne ak sú „vytrhnuté z kontextu“.

V rámci slovenských odborných článkov a literatúry sa problematike zverenckých fondov doposiaľ venovalo minimum autorov a to zväčša v súvislosti s už vyššie spomenutou kauzou českého premiéra. Vzhľadom na to, že slovenská právna úprava zverenecký fond nepozná, pevne verím, že tento príspevok prinesie ucelenú predstavu o tomto občianskoprávnom inštitúte v zmysle českého Občianskeho zákonníka (nového) a ponúkne čitateľovi argumenty obhajujúce, prípadne popierajúce, vhodnosť zavedenia zvereneckých fondov aj do slovenského občianskeho práva.

I. Všeobecná charakteristika zvereneckého fondu

Zverenecký fond je v rámci českej jurisdikcie upravený v ustanoveniach § 1448 až 1474 zákona č. 89/2012 Sb. Občianskeho zákonníka (nového). Zákonodárca zaradil tento inštitút do tretej časti zákonníka, medzi absolútne majetkové práva. Výkladovými pravidlami, vzťahujúcimi sa na tento inštitút, sú všeobecné ustanovenia Občianskeho zákonníka (nového), t. j. § 1 ods. 2^[2] a všeobecné ustanovenia tretej časti § 976 a nasl., aplikované na všetky absolútne majetkové práva. Vyplýva z nich, že absolútne majetkové práva pôsobia *erga omnes* pokiaľ zákon neustanovuje inak. Tieto práva sú katalogizované, pričom len zákon môže ustanoviť, ktoré práva k majetku majú absolútnu povahu.^[3]

Pri samotnom paragrafovom znení obsahujúcom úpravu zvereneckých fondov sa český zákonodárca nechal výrazne inšpirovať úpravou obsiahnutou v občianskom zákonníku Quebecu^[4]. Originálny anglický výraz „*trust fund*“ v sebe obsahuje samotný elementárny prvok tohto inštitútu, a to dôveru – „*trust*“ – medzi osobami, zúčastnenými na tomto fonde.^[5] Názov, ktorý zvolil český zákonodárca, kladie dôraz skôr na samotný úkon zverenia majetku (zverenecký fond).^[6]

Z hľadiska charakteristiky zvereneckého fondu je dôležité vymedziť jeho právny status. Zverenecký fond nikdy – za žiadnych okolností a ani v žiadnom štádiu *nie je právnickou osobou* (t. j. zákon mu nepriznáva

právnú subjektivitu). Treba si uvedomiť, že tento fond je vo svojej podstate len súborom vyčlenených vecí, ktoré, vzhľadom na svoju povahu, nemôžu nadobudnúť vlastnú právnú subjektivitu žiadnym spôsobom, hoci niektoré predpisy priznávajú zvereneckému fondu režim právnickej osoby. Ide však len o zákonnú fikciu, danú pre konkrétny účel. ^[7]

V zmysle ustanovenia § 1448 Občianskeho zákonníka (nového), majetok vyčlenený do zvereneckého fondu nepatrí žiadnemu z účastníkov právneho vzťahu, ktorý je týmto fondom založený, teda ani zakladateľovi, ani správcovi a ani beneficiantovi. Tento majetok je špecifický práve tým, že má autonómnu povahu a jeho vlastníctvo nie je viazané na osobu, a to ani fyzickú, ani právnickú, ale je „privlastnený“ k určitému účelu. Takýmto účelom môže byť len prospech beneficianta. Hoci sa môže takáto konštrukcia javiť ako nedostatočne určitá, alebo pre prax príliš abstraktná, v skutočnosti korene tohto inštitútu siahajú až do 12. storočia, kde sa začal na území Veľkej Británie a neskôr naprieč európskymi krajinami používať ako tradičný spôsob ochrany a správy majetku. ^[8]

Zakladateľ zvereneckého fondu vznikom tohto fondu stráca vlastnícke právo k vyčleneným veciam. Založiť takýto fond môže zakladateľ jednak za života, no i *mortis causa*, t. j. v závete, prípadne v dodatku k závetu. Na rozdiel od vyššie spomenutej právnej úpravy Quebecu, český Občiansky zákonník (nový) neumožňuje vznik zvereneckého fondu *ex lege*, rozhodnutím orgánu verejnej moci a ani jeho vznik jednostranným právnym úkonom. Samotný obsah zmluvy o založení zvereneckého fondu nie je zákonom rozsiahlo špecifikovaný. Základnými a obligatónymi náležitosťami tejto zmluvy musí byť určenie zmluvných strán, musí z nej byť zjavný zámer zakladateľa tento fond vytvoriť, rozsah a špecifikácia vyčleňovaného majetku a účel, na ktorý má byť fond zriadený.

V porovnaní právnej úpravy v čase jej prijatia a súčasného stavu došlo k niektorým zmenám, vrátane „okamihu“ vzniku fondu. Samotný moment vzniku zvereneckého fondu mohol po roku 2014 (t. j. po účinnosti Občianskeho zákonníka) nastať dvojakým spôsobom, závislým od jeho založenia. V prípade založenia fondu za života zakladateľa bol moment vzniku viazaný na prijatie funkcie zvoleným správcom. V prípade zvolenia viacerých správcov sa pre vznik fondu vyžadovalo prijatie tejto funkcie aspoň jedným z nich. Ak došlo k založeniu fondu pre prípad smrti (*mortis causa*), vznikol fond až okamihom smrti jeho zakladateľa. 01.01.2018 však vstúpila do platnosti povinná evidencia zvereneckých fondov, čo znamenalo, že moment vzniku zvereneckého fondu sa viaže až na zápis fondu do tejto evidencie. Evidencia zvereneckých fondov je informačným systémom verejnej správy, do ktorého sa zapisujú zákonom stanovené údaje o zvereneckých fondoch; je vedená aj v elektronickej podobe. Evidenciu vedú registrové súdy a pokojne ju môžeme prirovnať k obchodnému registru; obdobný je aj spôsob vyhľadávania informácií v tejto evidencii.

Špecifikom zvereneckého fondu je tiež možnosť výberu účelu fondu, pre ktorý môže byť fond založený. Účel môže byť súkromný, i verejný. Súkromný fond sa zriaďuje za účelom prospechu konkrétnej osoby, resp. dosahovania zisku. Naopak fond verejne prospešný, zriaďovaný obvykle na hospodárske, kultúrne či vedecké účely, nemôže dosahovať zisk. Každé označenie zvereneckého fondu musí z tohto dôvodu obsahovať okrem označenia „zverenecký fond“ aj označenie, či ide o fond súkromný alebo verejný. ^[9]

Zakladateľ fondu síce týmto aktom stráca vlastnícke právo k majetku vyčlenenému do fondu, vrátane možnosti s týmto majetkom ďalej nakladať, no nemožno povedať, že by nad ním strácal automaticky úplnú kontrolu. Zakladateľ totiž spravidla menuje a odvoláva správcu fondu, určuje jeho odmenu a

vykonáva tiež dohľad nad správou fondu. Zakladateľovi spolu s beneficiantom (k osobe beneficianta vid' časť III.2. tohto príspevku), prípadne iným štatútom určeným osobám, prislúcha právo na kontrolu dokumentov týkajúcich sa fondu. Zároveň majú právo žiadať predloženie účtovnej závierky a právo byť informovaní o všetkých záležitostiach týkajúcich sa fondu. Samotnému správcovi zákon ukladá povinnosť najmenej raz ročne predložiť beneficiantovi účtovný prehľad správy fondu a to v takom vyhotovení, aby z neho bolo možné overiť si správnosť predložených údajov.

Občiansky zákonník (nový) upravuje aj prípad, ak sa majetok fondu zvýši po jeho založení a vzniku osobou inou než zakladateľom, či už zmluvou alebo pre prípad smrti. Zákon explicitne ustanovuje, že ďalšia osoba, ktorá do fondu prispeje, nenadobúda postavenie zakladateľa, hoci sa na správu tohto vloženého majetku budú vzťahovať rovnaké pravidlá ako na správu majetku vloženého zakladateľom.

II. Štatút zvereneckého fondu

Hoci je založenie zvereneckého fondu podmienené zmluvným základom, o jeho ďalších podmienkach fungovania a právnych pomeroch rozhoduje tzv. štatút. Zverenecký fond si v žiadnom prípade nesmieme predstavovať ako obchodnú spoločnosť (nemá vlastnú právnu subjektivitu), no práve v základných dokumentoch nachádzame isté paralely (rovnako ako napríklad pri akciovej spoločnosti, sa aj zverenecký fond zakladá na základe zmluvy, no jeho ďalšie pomery sú upravené inou zmluvou *sui generis*).

Samotnému obsahu a formulácii štatútu by sa mal prikladať veľký význam. Zanedbanie alebo vnesenie právnych väd do štatútu sa totiž môže v budúcnosti všetkým zúčastneným subjektom nepríjemne vrátiť. Občiansky zákonník (nový) síce obsahuje výpočet elementárnych náležitostí, ktoré má štatút obsahovať, medzinárodná prax však ukazuje, že kvalitný štatút by mal riešiť nielen zákonné požiadavky, ale aj nastavenie štruktúry a princípov fungovania zvereneckého fondu z pohľadu obchodného („biznisového“). Ako súčasť štatútu sú vítané napríklad vízie samotného zakladateľa, obchodný prístup, stratégie a iné.

Pri zakladaní zvereneckého fondu je potrebné myslieť aj na to, že jedným zo základných princípov zvereneckého fondu je jeho nemennosť. Občiansky zákonník (nový) pripúšťa zmenu v obsahu štatútu iba v súvislosti so zvýšením majetku štatútu podľa § 1468 alebo zmenu štatútu súdom pri súčasnom rešpektovaní pôvodného účelu zvereneckého fondu podľa § 1469, t. j. ide o také zmeny, ktoré by mali v porovnaní s pôvodným stavom, prospievať účelu fondu. Súd by, naopak, nemal povoliť takú zmenu štatútu, ktorej predmetom by bola napríklad úprava podmienok plnenia zo zvereneckého fondu alebo zmena beneficiantov.^[10]

Zákon zakladá rigidnosť vo veciach zmeny štatútu najmä z dôvodu ochrany pôvodného rozhodnutia zakladateľa fondu. Nie len správca a beneficianti musia počas trvania fondu štatút rešpektovať, musí ho rešpektovať aj samotný zakladateľ. Vzhľadom na stratu vlastníckych práv a povinností zakladateľa vyčlenením majetku do zvereneckého fondu, nedisponuje ani on právom následne vykonávať zmeny v nastavených pravidlách dispozície s majetkom vloženým do fondu.

Zákon naopak poskytuje značnú mieru flexibility pri samotnom zakladaní fondu, ktorú je v praxi vhodné využiť a tým predísť následným potrebám zmien už za samotnej existencie zvereneckého fondu.

III. Právne postavenie správcu a beneficienta

III.1 Správca zvereneckého fondu

Správcom zvereneckého fondu sa môže stať v zásade ktorákoľvek fyzická osoba, ktorá dosiahla vek plnoletosti a disponuje spôsobilosťou na právne úkony v plnom rozsahu. Právnická osoba môže vykonávať funkciu správcu fondu len v prípade, ak tak ustanoví osobitný zákon. Hlavné slovo pri určení osoby správcu má sám zakladateľ fondu, ktorý je oprávnený tiež určiť osobitné pravidlá pre voľbu a odvolávanie správcu. Ak by funkcia správcu ostala neobsadená, na zvolenie správcu je oprávnený súd a to na návrh osoby, ktorá preukáže právny záujem.^[11]

Osoba správcu je subjektom, ktorý sa zapisuje do verejných registrov v prípade, že sa vyžaduje identifikácia vlastníka. Takýto zápis musí obsahovať dodatok, že ide o správcu zvereneckého fondu. V žiadnom prípade však takýto zápis nezakladá vlastnícke právo ako také, t. j. správca sa týmto zápisom nestáva vlastníkom, oprávňuje ho však vykonávať práva s vlastníctvom predmetnej veci spojené.

V prípade výkonu funkcie správcu ide o správu cudzieho majetku, a preto je logické, že jeho výkon podlieha kontrole zakladateľa i beneficienta. Jednou z povinností správcu je týmto osobám oznámiť označenie, účel, dobu trvania fondu a svoje identifikačné údaje. Okrem toho sa na správcu vzťahujú štandardné povinnosti súvisiace so správou cudzieho majetku (informačná povinnosť, povinnosť umožniť nahliadať do dokumentov atď.).^[12]

Zakladateľ, beneficient alebo osoba, ktorá preukáže právny záujem, majú právo žiadať, aby súd nariadil opatrenia voči správcovi alebo aby ho odvolal z funkcie. Zároveň sa vyššie spomenuté osoby môžu domáhať určenia neplatnosti právneho úkonu vykonaného správcom v prípade, že jeho konaním boli poškodené záujmy zakladateľa alebo beneficienta. V takomto prípade však nesmie dôjsť k poškodeniu tretej strany, ktorá konala voči správcovi v dobrej viere.

Občiansky zákonník pomýšľa aj na prípad nečinnosti správcu. V prípade ak je správca bezdôvodne nečinný, určí súd niektorú so zainteresovaných osôb vedením riadenia v záujme a v mene fondu.

Otázky zodpovednosti sa dotýka § 1467 Občianskeho zákonníka (nového), ktorý zavádza solidárnu zodpovednosť zainteresovaných osôb (správca, zakladateľ, beneficient) v prípade, že tieto osoby spoločne konali v úmysle poškodiť práva veriteľa alebo v úmysle poškodenia samotného zvereneckého fondu.

III.2 Beneficient

Osobou beneficienta sa podľa platnej právnej úpravy môže stať akákoľvek osoba. Pri určení beneficienta zákon neráta s obmedzeniami (napr. v otázke veku, spôsobilosti a pod.). Zákon v kontexte práv beneficienta tiež postavil na roveň osoby fyzické aj osoby právnické.

V zmysle § 1457 Občianskeho zákonníka (nového) prislúcha právo určiť osobu, ktorá má mať z fondu prospech, ako aj rozsah plnenia, primárne zakladateľovi fondu, ibaže by štatút tohto fondu určil inak. Zakladateľ určuje aj formu plnenia, ktoré sa má poskytnúť, t. j. či pôjde o poskytnutie plodov, úžitkov, výnosov, vydanie majetku z fondu alebo podielu na majetku tohto fondu.

Táto autonómia v prípade voľby beneficienta môže v praxi dokonca spôsobiť situáciu, že zakladateľ určí ako beneficienta sám seba. Stret zakladateľa a beneficienta v jednej osobe neodporuje Občianskemu zákonníku (novému). Môže to byť však, za istých okolností, v rozpore s inými zákonnými ustanoveniami, napríklad s v úvode spomenutým českým zákonom o konflikte záujmov.^[13]

Ak právo určiť beneficienta nevyužije samotný zakladateľ, čo je v praxi pochopiteľne výnimočný prípad, má právo i povinnosť určiť beneficienta, ako aj rozsah a formu plnenia, správca fondu. Pri tzv. súkromných fondoch musí byť okruh osôb, z ktorých môže správca zvoliť beneficienta, vymedzený v štatúte fondu, čo znamená, že správca pri výbere beneficienta rozhoduje nielen podľa vlastného uváženia, ale aj v súlade so štatútom. Takúto úpravu zvolil zákonodarca z dôvodu ochrany pred prípadným špekulatívnym rozhodnutím správcu, či dokonca pred určením samotného správcu ako beneficienta.^[14]

Štatút tiež určuje podmienky a čas plnenia. Pri fondoch zriadených na súkromný účel vzniká nárok na plnenie po uplynutí stého roku od vzniku fondu. Z tohto pravidla však § 1460 Občianskeho zákonníka (nového) ustanovuje výnimky.

IV. Zverenecký fond v kontexte dedičského práva a exekúcie

Ako sme už vyššie spomenuli, zverenecký fond je možné zriadiť tak za života jeho zakladateľa, ako aj pre prípad jeho smrti. V druhom prípade (*mortis causa*) sa zvykne fond označovať ako testamentárny zverenecký fond, prípadne fond pre prípad smrti. V prípade založenia fondu počas života zakladateľa je majetok, vyčlenený fondu, postavený mimo dedenia (dedičstva). Zjednodušene povedané, tak ako bol majetok, vložený do fondu, vyňatý z vlastníctva zakladateľa, tak zostáva i po jeho smrti (mimo dedičstva po zakladateľovi). Vzhľadom na túto skutočnosť možno hovoriť o nesporných výhodách zvereneckého fondu. Fond, ktorý nie je dotknutý smrťou svojho zakladateľa (t. j. nedotýka sa ho dedičské konanie), môže kontinuálne v nezmenenej forme pokračovať vo svojom „živote“, je naďalej (bez zmeny) spravovaný správcom a beneficientom z neho (naďalej) prislúchajú výnosy.

Pri fonde založenom na základe testamentu doposiaľ panujú dohady o tom, či sa tento fond okamihom smrti stáva súčasťou dedičstva alebo nie. Odborníci sa prikláňajú k názoru, že na podiel z takto zriadeného fondu budú mať nárok neopomenuteľní dediči. Definitívny názor na daný problém sa však zrejme ustáli až časom, najmä pod vplyvom judikatúry.

Rovnako ako otázka dedenia, tak aj otázka exekúcie má v prípade zvereneckých fondov svoje diskutabilné miesta. Zverenecký fond ako taký je v praxi často vnímaný kontroverzne práve preto, že je možné prostredníctvom neho ochrániť majetok pred hroziacou exekúciou. V tomto prípade je však nevyhnutné rozlišovať štádium zakladania fondu a konkrétnu situáciu, v ktorej sa zakladateľ nachádza. V prípade, že osoba – potenciálny zakladateľ fondu – vníma vlastné finančné problémy a predpokladá, že v dohľadnej dobe by mohol byť jej majetok postihnutý exekúciou, môže takáto osoba vyňať svoj majetok zo svojho vlastníctva formou zriadenia zvereneckého fondu. Takýto majetok by v prípade neskoršej exekúcie naozaj nebol postihnuteľný. V tomto hypotetickom prípade by však zrejme v praxi záležalo na konkrétnom časovom horizonte a ostatných okolnostiach. Ak by osobe – potenciálnemu zakladateľovi – exekúcia v čase založenia už reálne hrozila, resp. už by bol výkon exekúcie začatý, je vysoko pravdepodobné, že súd by prevod majetku vyhlásil za neplatný. Predmetný majetok by teda v

praxi v takomto štádiu exekučného konania už nebolo možné ochrániť prostredníctvom zvereneckého fondu.

V. Plnenie zo zvereneckého fondu

Ako bolo spomenuté už v predošlých častiach, zakladateľ zvereneckého fondu disponuje právom určiť osobu, ktorej má byť plnenie z fondu poskytované. Samotnému beneficiantovi môže prislúchať jednak právo na samotný majetok do fondu vložený, ale aj právo na plody a úžitky z tohto fondu, prípadne na podiely z nich. Podmienky a predmet plnenia sú určené štatútom a vznik práva na plnenie nie je podmienený akceptáciou zo strany beneficianta v akejkoľvek forme. Toto právo teda beneficiant nadobudne automaticky jeho určením. Počas trvania zvereneckého fondu má beneficiant právo požadovať plnenie z fondu v zhode so štatútom toho ktorého konkrétneho fondu. Tak ako má právo domáhať sa plnenia, má zároveň beneficiant aj právo plnenia sa vzdať. Vzdanie sa práva na plnenie je možné urobiť vyhlásením urobeným zásadne vo forme verejnej listiny, t.j. notárskej zápisnice^[15]

Otázku, prečo by sa beneficiant vzdával svojho lukratívneho práva, demonštruje Notárska komora Českej republiky na jednoduchom príklade: v praxi môže napríklad nastať situácia, keď zakladateľ zvereneckého fondu určí ako beneficiantov dvoch synov a určí im plnenie zo zvereneckého fondu. Následne daruje majetok vysokej hodnoty, ktorý do zvereneckého fondu nevyčlenil, iba jednému zo synov. Obdarovaný syn má však záujem na zachovaní dobrých vzťahov so svojim bratom, a preto sa svojho práva na plnenie zo zvereneckého fondu predpísanou formou vzdá.

VI. Zverenecký fond a daňová povinnosť

Pre ucelenú predstavu o zvereneckom fonde je nevyhnutné presiahnuť oblasť súkromného práva a nahliadnuť aj do oblasti verejného práva, najmä do práva finančného.

Každý zverenecký fond, ktorý je založený v zmysle predmetných ustanovení Občianskeho zákonníka (nového), sa totiž stáva daňovníkom dane z príjmu právnických osôb. Ako sme už spomínali v predošlých častiach príspevku, nahliadanie na zverenecký fond ako na právnickú osobu je len zákonnou fikciou pre konkrétny účel, t. j. v prípade zákona č. 586/1992 Sb. o dani z príjmov je týmto účelom daňová povinnosť.^[16]

V zmysle zákona č. 563/1991 Sb. o účtovníctve má fond povinnosť viesť tzv. štandardné (podvojné) účtovníctvo. Zverenecký fond má tak ako obchodné spoločnosti, tiež povinnosť pravidelne zostavovať účtovnú závierku.^[17]

Tak ako bežný daňovník, aj zverenecký fond má povinnosť registrácie. Na území Českej republiky je miestne príslušným správcom na úseku zvereneckých fondov Finančný úrad pre hlavné mesto Prahu.

Príjmy súvisiace so zvereneckým fondom je možné rozdeliť do niekoľkých kategórií, do prvej kategórie patria príjmy samotného zvereneckého fondu, t. j. jeho zisk, druhú kategóriu tvoria príjmy beneficiantov a do tretej kategórie môžeme zaradiť príjmy správcu zvereneckého fondu.

Zákon o dani z príjmov hľadá na akt vyčlenenia majetku zakladateľa do zvereneckého fondu a na zvýšenie majetku tohto fondu zmluvou, prípadne jeho zriadením *mortis causa*, ako na vklad do obchodnej spoločnosti v zmysle ustanovenia §21f ods.1, ktorý však nemá žiadny daňový dopad. Na

samotný zisk fondu sa vzťahuje sadzba dane podľa všeobecných predpisov (aktuálne vo výške 19 %). Rovnaká daňová sadzba sa uplatňuje aj v prípade plnenia z majetku vyčleneného do zvereneckého fondu beneficiantovi, ak je týmto beneficiantom právnická osoba. V prípade beneficianta – fyzickej osoby sa pri plnení uplatní zrážková daň, jej aktuálna výška je 15 %.

Z vyššie uvedeného môžeme konštatovať, že hoci v praxi sa objavili rôzne debaty ohľadom zakladania zvereneckých fondov najmä s úmyslom zbavenia sa, prípadne krátenia daňových povinností, aktuálna česká právna úprava tieto dohady vyvracia. Režim zdanenia je v zmysle platnej úpravy výrazne podobný daňovému režimu obchodných spoločností.

V kontexte daňového práva je však inštitút zvereneckého fondu v praxi zaujímavý najmä z pohľadu dane z dedičstva^[18]. Česká zákonná úprava však stanovuje niekoľko výnimiek, pri ktorých bude plnenie pre beneficianta od dane z dedičstva oslobodené, a to napríklad vtedy, ak plnenie nepredstavuje podiel na zisku, ale len časť pôvodne bezodplatne vloženého, resp. vyčleneného majetku. Na toto plnenie zákon hľadí ako na bezodplatné príjmy, t. j. dedičstvo/dar, a takému daňovému režimu aj podlieha. Zároveň je nevyhnutné individuálne posudzovať osobu beneficianta podľa stupňa príbuznosti, resp. podľa rodinného vzťahu, so zakladateľom, ktoré má na platenie dane z dedičstva zásadný vplyv (môže znamenať úplné oslobodenie od dane).

V prípade výplaty plnenia z majetku do fondu vloženého asynalagmatickou zmluvou (darom) budú od dane oslobodené len fyzické osoby, ktoré sú vo vzťahu k zakladateľovi fondu v príbuzenskom vzťahu v priamej línii. V nepriamej línii je od dane oslobodená osoba súrodenca, súrodenci rodiča zakladateľa, deti súrodencov zakladateľa, manžel, manžel potomka zakladateľa, rodič manžela zakladateľa a manžel rodiča zakladateľa. Od tejto dane sú taktiež oslobodené osoby žijúce so zakladateľom v spoločne hospodáriacej domácnosti a to najmenej počas obdobia jedného roka pred nadobudnutím plnenia z fondu, alebo sa počas tohto obdobia na zakladateľa vzťahovala vyživovacia povinnosť voči týmto osobám.

Na zverenecký fond zákon hľadí ako na právnickú osobu aj v otázkach dane z pridanej hodnoty a dane z nehnuteľností. Uvedené v praxi znamená, že ak je súčasťou majetku vloženého do fondu napríklad motorové vozidlo alebo nehnuteľnosť, bude sa na fond aplikovať daňová povinnosť v zmysle príslušných daňových predpisov.

VII. Zánik zvereneckého fondu

Jedným zo spôsobov, akým môže dôjsť k zrušeniu a zániku zvereneckého fondu, je rozhodnutie súdu. Na návrh osoby, ktorá preukáže právny záujem, súd zruší fond, ak bol tento fond zriadený na dosiahnutie určitého cieľa, ktorý sa stal nemožným alebo dosiahnuteľným len s ťažkosťami. Pred vydaním rozhodnutia si súd vyžiada stanovisko zakladateľa fondu, prípadne jeho právneho nástupcu, zvereneckého správcu, beneficianta a toho, komu prislúcha dohľad nad správou fondu. Táto úprava sa však vzťahuje len na súkromný fond. V prípade, ak ide o fond zriadený na verejnoprospešný účel, môže súd rozhodnúť, že pôvodný účel nahrádza iným účelom.

Od zrušenia fondu je nutné rozlišovať ukončenie správy fondu. Správu fondu možno ukončiť z obvyklých dôvodov, ako napríklad uplynutím doby stanovenej štatútom, dosiahnutím účelu, na ktorý bol fond založený alebo rozhodnutím súdu. Pri súkromných fondoch dôjde k ukončeniu správy aj v prípade, ak

sa vzdajú všetci beneficianti svojich nárokov na plnenie. V takom prípade je majetok fondu vydaný oprávnenej osobe, t. j. v prvom rade beneficiantovi, ak ho nemožno určiť, tak je majetok vydaný zakladateľovi a v prípade, že nemožno vydať majetok ani jemu, prepadne majetok do vlastníctva štátu.

[\[19\]](#)

V prípade zrušenia fondu založeného na verejnoprospešný účel sa rozhodne o prevedení majetku na iný subjekt, ktorý slúži na obdobný účel ako tento fond. Pred vydaním majetku je správca fondu povinný si vyžiadať stanovisko osoby vykonávajúcej dohľad nad správou tohto fondu.

Ako v prípade fondu súkromného, tak aj verejnoprospešného, je možné obmedziť prevoditeľnosť majetku výlučne štatútom, pričom prevodu majetku fondu spôsobuje zánik fondu.

VIII. Problematika zavedenia zvereneckého fondu do slovenského súkromného práva

Aktuálna slovenská právna úprava nepozná inštitút zvereneckého fondu ani obdobný spôsob vyčlenenia majetku spod vlastníctva osoby (fyzickej/právnickej). Vo viacerých dostupných médiách [\[20\]](#) sa však v priebehu minulého roka objavili vyjadrenia vtedajšej ministerky spravodlivosti ohľadom pripravovanej rekodifikácie súkromného práva. Podľa jej vyjadrení, by súčasťou tejto rekodifikácie mohlo byť aj zavedenie zvereneckého fondu do slovenského občianskeho práva. Zakonodarcia sa však podľa dostupných vyjadrení snaží vyhnúť situácii, ktorá nastala v Českej republike a tak považuje za prvý krok vyriešenie otázky konfliktu záujmov v súvislosti s prípadným zakladaním fondov verejnými funkcionármi.

Bez ohľadu na súčasné legislatívne zámery, je zrejmé, že aj napriek relatívnej mladosti slovenskej ekonomiky, bude v budúcnosti na zákonodarcu vyvinutý tlak ohľadom zaradenia zvereneckého fondu do systému občianskeho práva. Tak ako v zahraničných štátoch, rovnako aj na v Slovenskej republike, postupne začína dochádzať ku generačným výmenám v rámci obchodných spoločností a správy majetkov. Práve „*trust funds*“ sú v zahraničí zaužívaným systémom na ochranu majetku v takýchto prípadoch a čoraz viac slovenských občanov využíva tento inštitút práve v zahraničí. Je teda aj z pohľadu otázok daní v záujme Slovenskej republiky, aby bolo umožnené zakladanie zvereneckých fondov podľa slovenského práva.

Taktiež v zmysle občianskoprávného vnímania podstaty vlastníckeho práva ako voľnej dispozície s predmetom vlastníctva, by bolo vhodné umožniť vlastníčkovi akéhokoľvek majetku s ním voľne disponovať aj v zmysle dobrovoľnej straty vlastníckych práv formou vyčlenenia určeného majetku a jeho vloženia do zvereneckého fondu.

Občanovi Slovenskej republiky (ako aj akémukoľvek inému občanovi krajín Európskej únie) však v súčasnosti nič nebráni založiť zverenecký fond podľa právneho poriadku Českej republiky (alebo akéhokoľvek iného práva členského štátu Európskej únie). Opäť možno situáciu prirovnať k založeniu obchodnej spoločnosti občanom Slovenskej republiky podľa právneho poriadku Českej republiky. Slovenský občan však pri takomto založení fondu podľa českého práva musí brať do úvahy, že celý právny režim fondu sa bude riadiť len českou legislatívou a to napríklad aj v oblasti daní, či v prípade súdnych konaní. Je preto v praxi účelné, aby občan zakladajúci zverenecký fond podľa práva akéhokoľvek štátu, ktorý inštitút zvereneckého fondu pozná, bol primerane oboznámený s daným

právnym režimom a potenciálnymi odlišnosťami v porovnaní s právnym režimom jeho domovského štátu.

Záver

Zámerom príspevku bolo oboznámiť čitateľa s podstatou a s osobitosťami zvereneckého fondu v kontexte právnej úpravy českého Občianskeho zákonníka (nového), ktoré ho ako inštitút charakterizujú. Príspevok sa však nesústredil len na paragrafové znenia českého Občianskeho zákonníka, týkajúce sa zvereneckého fondu, no boli využité aj príklady z praxe a úvahy na úrovni *de lege ferenda*.

Záverom môžeme konštatovať, že zverenecký fond je inštitút, ktorého zavedenie do právnej úpravy akéhokoľvek štátu by malo byť vnímané prirodzene, samozrejme za predpokladu splnenia vysokého štandardu jeho právnej úpravy a kladenia vysokých nárokov na tvorbu štatútu a právnej ochrany jednotlivých účastníkov tohto špecifického právneho vzťahu.

Z podrobnejšieho štúdia problematiky tiež vyplýva, že predsudky voči takémuto spôsobu nakladania s vlastným majetkom zakladateľa sú v súčasnosti prežitkom. Na území Českej republiky totiž zverenecké fondy neustále pribúdajú a ich zakladanie nie je viazané na žiadny konkrétny počiatočný kapitál. Sú teda určené pre kohokoľvek, čo si česká verejnosť postupne osvojuje. V prospech tohto tvrdenia svedčí počet zvereneckých fondov zapísaných v evidenciách zvereneckých fondov.

Použité informačné zdroje

BĚLOHLAVEK, A.J.; ČERNÝ, F.; JUNGWIRTHOVÁ, M.; KLÍMA, P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. ISBN

GOLD, J. The American Journal of International Law. Vol.72, No.4. 1978. Cambridge University Press.

GROCHOVÁ, M., VITOUL, V. Svěřenský fond jako nástroj vhodný ke správě výživného určeného k tvorbě úspor. Časopis pro právní vědu a praxi, ročník XXIV, 4/2016. ISSN 18052789.

Dostupné na <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/6256/5626>

HURDÍK, J. a kol.: Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetkové práva, 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. ISBN 9788073807184

KOTRBOVÁ, S. : Ad Notam. Svěřenský fond. 2014. ISSN 1211-0558.

Dostupné na: <https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam>

LUPIENSKÁ, P. Svěřenský fond – jak je to s neměnností statutu? Právní prostor.

Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/sverensky-fond-jak-je-s-nemennosti-statutu>

PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V.: Občanský zákoník. Komentář. Praha: C.H.Beck: 2019. ISBN 9788074007477

PIHERA, V., RONOVSÁ, K. Fundační principy a hranice jejich flexibility. K otázce možnosti dodatečných změn podmínek fungování svěřenských fondů a fundací. Právník. Teoretický časopis pro otázky státu a práva. Ústav státu a práva Akademie věd ČR. 9/2018.

Dostupné na: <https://www.ilaw.cas.cz>

PLÍHAL, T. Evidence svěřenských fondů. Bulletin Advokacie. Publikované 8.7.2016.

Dostupné na: <http://www.bulletin-advokacie.cz/evidence-sverenskych-fondu>

SVEJKOVSKÝ, J. Svěřenské fondy – statut, institut věcného práva. Advokátní deník online. Dostupné na <https://advokatnidenik.cz/2020/05/09/26519/>

ŠINDELÁŘ, M., ČUDOVÁ, T. Svěřenské fondy v České republice. Český finanční a účetní časopis 3/2020. Vysoká škola ekonomická v Praze.

Dostupné na: <https://cfuc.actavia.vse.cz/pdfs/cfu/2020/03/03.pdf>

Notářská komora České republiky. Vzdání se plnění ze svěřenského fondu.

Dostupné na: <https://www.nkcr.cz/sluzby/rodina-majetek-a-ochrana-prav/vzdani-se-plneni-ze-sverenskeho-fondu>

<https://www.financnisprava.cz>

Poznámky pod čiarou

^[1] Český premiér Andrej Babiš, všeobecne známy ako jeden z najmajetnejších ľudí na území Českej aj Slovenskej republiky, bol dlhodobo v médiách (napr. Hospodářské noviny, příspěvek zo dňa 15.7.2020) diskutovaný z dôvodu založenia zvereneckého fondu, do ktorého vyčlenil veľkú časť svojich obchodných spoločností, pričom sám seba určil ako beneficentia i správcu. De facto tak ako predseda vlády už nefiguroval ako štatutár vo vlastných obchodných spoločnostiach a ani nepriznával svoju majetkovú účasť, no vďaka týmto pozíciám naďalej plnohodnotne ovládal tieto obchodné spoločnosti. – pozn. autor

^[2] *“Nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti.”*

^[3] SVEJKOVSKÝ, J. Svěřenské fondy – statut, institut věcného práva. Advokátní deník online. Publikované 9.5.2020

^[4] Kanadská provincia Quebec, ktorá vďaka vplyvu francúzskeho kolonializmu používala kontinentálne právo, ako prvá integrovala anglosaský inštitút „trust“ do svojho zákona už v roku 1879

^[5] GOLD, J. The American Journal of International Law. Vol.72, No.4. 1978. Cambridge University Press. 856p.

^[6] SVEJKOVSKÝ, J. Svěřenské fondy – status, institut věcného práva. Advokátní denník online.

^[7] Napríklad daňové zákony – pozn. autora

^[8] Najstarším predchodcom anglosaského „trust” je tzv. „tail”, ktorý síce nemožno považovať za „trust”, ale predstavuje prvú formu zverenectva na území Britských ostrovov. Svoj pôvod má zverenecký fond aj v inštitúte „use of land”. Tento „trust” a „use” počas určitého obdobia existovali popri sebe, no od 16.storočia došlo k úplnému nahradeniu „use” zverenectvom. (ŠINDELÁŘ,M., ČUDOVÁ, T. Český finanční a účetní časopis, 2020, č. 3-4. 41s.)

^[9] BĚLOHLAVEK,A.J.; ČERNÝ,F.; JUNGWIRTHOVÁ, M.; KLÍMA,P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 438-439s.

^[10] LUPIENSKÁ, P. Svěřenský fond – jak je to s neměnností statutu? Portál Právní prostor. Uveřejněné 18.11.2020

^[11] BĚLOHLAVEK,A.J.; ČERNÝ,F.; JUNGWIRTHOVÁ, M.; KLÍMA,P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 440s.

^[12] BĚLOHLAVEK,A.J.; ČERNÝ,F.; JUNGWIRTHOVÁ, M.; KLÍMA,P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 442s.

^[13] zákon č.159/2006 Sb. o střetu zájmů

^[14] BĚLOHLAVEK,A.J.; ČERNÝ,F.; JUNGWIRTHOVÁ, M.; KLÍMA,P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 440s.

^[15] Notarská komora České republiky. Vzdání se plnění ze svěřenského fondu.

^[16] Finanční správa ČR

^[17] ŠINDELÁŘ, M., ČUDOVÁ, T. Svěřenské fondy v České republice. Český finanční a účetní časopis 3/2020. Vysoká škola ekonomická v Praze. 43s.

^[18] Na rozdiel od Slovenskej republiky, v ktorej bola daň z dedičstva zrušená v roku 2004 v rámci daňovej reformy zákonom č. 544/2003 Z.z. o dani z prevodu a prechodu nehnuteľností, v Českej republike ostala doteraz zachovaná – pozn. autora

^[19] BĚLOHLAVEK,A.J.; ČERNÝ,F.; JUNGWIRTHOVÁ, M.; KLÍMA,P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 443s.

^[20] napr. Denník SME. Publikované dňa 20.9.2020 Dostupné na:
<https://domov.sme.sk/c/22497053/zverenecke-fondy-by-mohli-fungovat-aj-na-slovensku-planuje-kolikova.html>